

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 163. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1833_518A_1-txt-shoot-idm7701.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Tyrus og Sidon.

At der var et Folk i Old-Tiden, som Grækerne kaldte *Phønicer* (egenlig Pheniker og Peniker ὤ: *Lurendreiere*) men som *Ebræerne* har gjort bekendt i hele den ny Læse-Verden under Navn af de *Tyrier* og *Sidonier*, samt at dette Folk i gamle Dage var omtrent det Samme for Verden, som *Engelskmænd* og *Hollændere* nuomstunder, det er, saa at sige, alle vitterligt; men det er i Grunden ogsaa Alt hvad selv de lærdeste Old-Kyndinger veed at fortælle os om disse Koglere, der spores allevegne men findes ingensteds. Det klinger nu vel underligt nok, at vi veed snart ikke meer om dem, der seilede saavidt som Himlen var blaa og handlede paa alle Kyster, end om dem der murede sig inde mellem Bjergene i Nil-Dalen; men dog er det ganske forklarligt, da Ingen fristes mere til at indhulle sin Bedrift i *Mørke* end netop store *Kiøbmænd* og *Fabrik-Herrer*, og det var aabenbar de *Tyrier* og *Sidonier*, som derfor helst kom, hvor de kiendtes mindst, og fortalte Ingen deres Veie, men gav de Nysgierrige en Lim-Stang at løbe med, saa "*Phøniciske Løgne*" blev et almindeligt Ord-Sprog. Skiøndt derfor *Herodot* giæstede *Tyrus*, fortæller han dog saa godt som slet Intet enten om Phønicernes Fortid eller engang om deres Love og Indretninger, Handel, Sæder og Skikke i hans Tid, saa alt det Aabenbare maa have forekommet ham ubetydeligt, og Alt hvad han gad vidst været en uigiennemtrængelig Hemmelighed. Havde den gamle *Græker* havt samme Begreb som vi, om *Phønicernes* Indflydelse paa Slægten i det Hele, kunde han vist nok sagt os mangt et Ord, vi 164nu vilde opveie med Guld, men hvor langt han var derfra, see vi strax, da hans *Verdens-Historie* vel ganske rigtig begynder med *Phønicerne*, men kun for at vise os fra hvilken indskrænket hellenisk Synspunkt han betragtede dem.

Fornuftige Folk i *Persien*, hedder det nemlig, skyde selv Skylden for Spliden, mellem dem og os, paa *Phønicerne*, som aldrig saasart, nede fra det Røde Hav af, kom op til det andet Hav, hvor de nu boe, førend de begyndte at fare paa de lange Reiser med *Ægyptiske* og *Assyriske* Vahre. Blandt andet, sige *Perserne*, kom de da ogsaa til *Argos*, som dengang var Hoved-Staden i *Grækenland*, og gjorde Marked, men femte eller sjette Dagen efter deres Ankomst, da de næsten havde udsolgt, kom Kongens Daatter *Io*, med mange andre Fruentimmer, ned til Stranden for selv at kiøbe hvad de fik Lyst til, og mens de stod og handlede bag i Skibet, var *Phønicerne* frække nok til at angribe dem, hvorpaa vel de Fleste reddede dem med Flugten, men Kong *Inaks* Daatter *Io*, tilligemed nogle Andre, faldt dog i Røvernes Hænder, som paa Timen lettede og førde dem til *Ægypten*. *Phønicerne* vil jo rigtignok ikke vedgaae, det var dem, der yppede Kiven, men saaledes sige *Perserne*, læggende til, at siden landede nogle *Græker*, de veed ikke hvilke, men det har formodentlig været *Cretenser*, ved *Tyrus*, og bortsnappede Konge-Daatteren *Europa*, saa det gik lige op*Herod. I. 1-2..

Siden, i Anledning af *Herkules*, om hvis Levetid *Ægypterne* bragde ham reent i Vilde-Rede, kommer *Herodot* vel til at fortælle, han har været i *Tyrus*, men det Udbytte han meddeler os, er kun, at han der ganske rigtig fandt et prægtigt *Herkules-Tempel* med to kostelige Støtter, den Ene af det pure *Guld* og den Anden af *Smaragd*, som egenlig var i sin Glands om Natten, og at *Præsterne*, 165han fik i Tale, forsikkrede ham at den Guddoms Tempel var bygt tilligemed *Tyrus*, for 2300 Aar siden*Herod. II. 44..

Om de *Phøniciske Colonier* er den gamle *Græker* ogsaa meget knap paa sine Ord, hvad Man kun kan forklare sig deraf, at Grækerne ligesaalidt som andre Folk havde Lyst til at opregne navnkundige Medbeileres Bedrifter. Selv det berømte *Karthago* (Karchedon) nævner *Herodot* kun, hvor han nødes dertil, men har dog opbevaret os det smukke Træk, at *Kambyses* maatte opgive sit Sø-Tog mod Staden, fordi *Phønicerne*, med hvis Flaade det skulde foretages, erklærede, at hverken kunde de bryde den hellige Eed, de havde svo ret deres Børn (Daatter-Staten) eller være unaturlige nok til at bekriige dem*Herod. III. 19..

At *Herodot* ikke indlader sig stort paa *Vestens* Anliggender, kan vel ikke undre os, da de aabenbar var ham meget fremmede, men det er dog paafaldende, at han to Gange omtaler Grækers Seilads til *Tartessus*, vesten for *Herkules-Støtterne*, uden at nævne *Phønicerne*, og det er øiensynlig kun for *Herkules* og *Skythernes* Skyld han en eneste Gang i Forbigaaende nævner *Gadra* (Gades, Cadix)*Herod. I. 163. IV. 8. 152..

Dog, hvad end mere viser *Hellenerens* Ulyst til at tale om *Phønicernes* store og gode Handler, er den aldeles uforsvarlige Flygtighed, hvormed han berører deres Plantninger paa Øerne i *Archipelagus* og deres store Indflydelse paa *Grækenland* selv; thi det lader sig kun forklare af det dødelige Fiendskab mellem *Phønicerne* og de *Asiatiske* Græker, hvorpaa han selv under Perser-Krigens Beskrivelse anfører slaaende Exempler.

Kun fordi *Herodot* fandt et Tempel i *Tyrus* for den 166*Thasiske* *Herkules*, umagede han sig til *Taso*, hvor han til sin Ærgrelse fandt, at *Herkules-Templet* var bygt fem Menneske-Aldere før den Græske *Herkules* kom til Verden, og bygt af de *Phønicer*, der seilede ud for at lede om *Europa*. Ved denne Leilighed fik han imidlertid de berømte *Guld-Gruber* at see, og maatte især beundre de gamle *Phøniciske*, hvormed Bjerget lige over for *Samandraki* (Samo-thrace) var reent udhulet; men disse kiendelige Spor synes dog slet ikke at have fristet ham til at besøge denne høist mærkværdige Øe, berømt i hele den gamle Verden for de *Kabiriske* Mysterier, som han selv lader forstaae, kom med *Cadmus* til *Grækenland*. Han lader det forstaae, men han siger det ikke, saa det er kun ved at jævnføre hans adspredte Yttringer, vi komme efter, at

Gephyræerne i *Attika*, som vilde tillyve sig *Græsk* Herkomst, men som han kom under Veir med, nedstammede fra de *Phønicer*, *Cadmus* bragde ind i Landet, at de *Gephyræer*, siger jeg, skal smelte sammen med de *Pelasger* (Naboer) som kom fra *Samandraki* og lærde *Athenienserne* de *Kabiriske* Mysterier. Ved denne Jævnførelse opdage vi imidlertid, det var ogsaa hans Mening, at de samme *Phønicer*, som havde ført *Bogstav-Skriften* til Græken land, og lært den fra sig til deres Naboer *Ionerne*, havde ogsaa stiftet *Oraklet i Dodone*, som var det ældste i Grækenland, men disse *Skrive-Mestere* kunde nok fortjent det, at naar *Grækerne* engang fik saa mesterlig en *Historie-Skriver*, han da med en vis Deel-Tagelse havde udbredt sig over deres *Levnets-Løb*, som de selv havde for travlt til at beskrive*Herod. II. 44. 49-52 V. 57-62. VI. 46-47..

Det er imidlertid langt fra, thi *Herodot* ymter end ikke om, at *Phønicerne* havde noget at gjøre med *Glasset* og *Purpuret*, hvis Tilberedelse Man sagtens ikke i *Ty167rus* har villet forklare ham, men hvis *Phøniciske* Herkomst dog nødvendig maatte være ham bekjendt, og dette er saameget mærkeligere, som han, paa et løst Rygte, fortæller om den Mængde *Glas*, *Æthioperne* havde, og nævner ved samme Leilighed *Purpuret*, som noget dem aldeles fremmed*Herod. III. 22-24.. Hans Kauthed i Sligt gaaer imidlertid saa vidt, at skiøndt han gierne gad vidst, hvor *Rav* og *Tin* i Grunden kom fra, tier han dog bomstille med, hvad han godt vidste, at begge Dele kom nærmest fra *Phønicerne*. Han glemmer derimod ikke, ved den Leilighed, underhaanden at give *Vedkommende* med deres *Æventyr* en Rap, sigende: at der hos *Barbarerne* skulde være en Flod *Eridanus*, som falder ud i det *Nordiske* Hav, og at det er der, Man faaer *Rav* fra, det gaaer over min Forstand, især da *Eridanus* er aabenbar intet *Barbarisk* men et *Græsk* Navn, formodenlig skabt af en Poet! De *Cassiteriske* Øer, hvor *Tinnet* skal komme fra, veed jeg ligesaalidt Rede til, da jeg kun forgiæves har søgt om et *Øien-Vidne*, der kunde sige mig Beskeed om det *Europæiske* Hav, saa Alt hvad jeg veed om *Tin* og *Rav*, er at begge Dele komme fra de længst bortliggende Steder. Det yderste Hav synes altsaa at indslutte en anden Verden, fuld af Sjeldenheder, hvor det haver hjemme, som os huger bedst, thi det *Nordlige Europa* er rimeligviis ogsaa rigt paa *Guld*, om det end ikke er *Arimasperne*, der slaaes med *Grifferne* om det, thi det skal Ingen bilde mig ind, at der virkelig fødes saadanne *eenøiede* Folk, som i Øvrigt ganske ligne andre Mennesker*Herod. III. 115-16.!

Ligesom det nemlig herved strax falder i Øinene, at *Phønicerne* ikke blot har fortalt sære *Æventyr* om deres Sjeldenheder, men ogsaa fundet det klogest at sige, de hentede 168 *Tinnet* stik i *Vest* og *Guldet* i *Norden*, saaledes bør Man dog heller ikke overse, hvor kræsen og prutten den gamle *Saga-Skriver* paa een Gang er blevet, saa selv om de længstbortliggende Lande vil han have Syn for Sagn, naar det gjælder *Phønicerne*.

Dog, vi er alle Mennesker, og een stor Fortjeneste har *Herodot* dog af *Phønicernes* *Eftermæle*, da han er den eneste Skribent, som beretter os den Helte-Gierning, de gjorde i den *Ægyptiske* Kong *Nechos* Tid og Tjeneste, ved at omseile *Afrika*. For ikke at blive narret, lod *Necho* dem nemlig løbe ud fra det *Røde Hav*, og saa virkelig de samme Skibe komme til *Ægypten* paa *Middel-Havet*, skiøndt først efter hele to Aars Forløb; men desuagtet seer Man hos *Strabo*, at de Lærde siden drog ikke blot Virkeligheden men selv Mueligheden af den Seilads stærk i Tvivl, ja, *Herodots* Efterretning behandles der saa skiødesløs, at Man ordenlig maa sætte sig ind i Recensent-Væsenet, for at kunne forstaae, det skal være den, der tales om*Herod. IV. 42. *Strabo* II. 98. 100.. Intet Under derfor, at den nyere Tids Lærde, der knap begreb hvordan Folk kunde snakke, end sige være veltalende, før Man fik *Bøger*, slet ikke kunde begribe nogen Seilads af Betydenhed, før Man fik *Kompas*, at de tog Historien for et *Æventyr*; men det er høistmærkværdigt, at hvad *Herodot* sagde, en *Anden* maatte troe, ikke han, det har bragt vore Lærde til at troe Fortællingen, thi det var den *Phøniciske* Skipper-Efterretning, at under den Seilads fik Man *Solen* paa sin høire Haand, som Man nu siger, er et vist Tegn paa, de havde passeret *Linien*.

Her seer Man omtrent Alt hvad *Herodot*, der handlede saa udførlig om de gamle *Ægypter*, har behaget at fortælle os om *Phønicerne*, saa hans Taushed om deres Bedrift og Fortjenester bør ikke komme dem til anden Forklei169nelse paa deres gode Navn og Rygte, end den som allerede ligger deri. Ganske tør jeg imidlertid ei forbigaae hans ligesom himmelfaldne Anmærkning, midt i de *Ægyptiske* Præste-Sagn om Kong *Proteus*, at trindtomkring hans Lund, sønderfor *Memphis*, boe *Tyriske Phønicer*, og hele Egnen kaldes *Tyriernes Leir*, skiøndt derom kun er at sige, at boede *Tyrierne* virkelig der ligefor *Herodots* Øine, da hører den Gaade til *Perser-Tiden*, og er ubetydelig, men er det et Sagn fra gamle Dage, skiø desløst berørt, da gjælder det sikkert *Israeliterne*, som virkelig engang beboede den Egn*Herod. II. 112..

Gaae vi nu til den næste *Græske Universal-Historiker*, *Diodor* fra *Sicilien*, da kom han noget seent, efter at selv *Carthago* alt længe var forgaaet, og da den indskrumpede Handel i lurvet Skikkelse tog en anden Gang end fordem, saa nu, efter *Cæsars* Besøg, afhentede *Kjøbmændene* selv *Tinnet* i *Britannien* og førde det over Land til *Rhone-Floden*, medens *Ravet* ogsaa gik til Lands fra *Norden*, Man veed ikke giennem hvormange Hænder**Diodor* V. 208-10.. Desuagtet vilde *Diodor* sikkert fortælle os en heel Deel om *Phønicerne*, dersom vi havde hans Værk heelt og ubeskaaret, thi nu havde *Roms* Sværd jævnet alle de gamle Folke-Trætter, og Man skrev nu ikke heller Historier for at begeistre sine Landsmænd men for at vise dem, hvad Man vidste; men nu træffer det sig, at *Diodor* i den Deel af Bogen, *Tiden* har levnet, kun i Forbigaaende kommer til at omtale *Phønicerne*, saa det er, som om Historien vilde hævne sig paa dem, for de forsømde den.

Om *Cadmus* seer Man, der i *Diodors* Tid gik mange Rygter, saa Somme gjorde ham til en *Ægypter* og Andre til en af *Jødernes* Anførere ved Udgangen af *Ægypten*, men at, efter *Grækernes* Sigende, var han *Agenors* Søn, udsendt af Kongen i *Phønicien* for at lede *Europa* op, og med stræng Ordre at bringe hende tilveie eller blive borte. Det Sidste maatte han da vælge, efterat have gjort sit Bedste og ledt forgiæves trindt om Land, saa han slog omsider *Phønicien* reent af Hovedet, og nedsatte sig i *Bøotien* i Grækenland, hvor han, efter et Orakel-Svar, bygde *Theben*, og ægtede *Aphrodites* Daatter *Harmonia* (Samklang) som blev Moder til *Semele* (Chor-Sangen) og alle hendes Systre. Mythographen *Dionysius* fortalte fremdeles om *Cadmus*, at han førde *Bogstaverne* med sig, læmpede dem efter det *Græske* Sprog, og gav dem deres Navne, hvorfor de blev kaldt *Phøniceriet*, saa naar de ogsaa kaldtes *Pelasgeriet*, var det kun fordi *Pelasgerne* blev de Første, der gjorde Brug af dem.

Cretenserne vil derimod sige, det var *Muserne*, som opfandt *Bogstaverne*, og naar Man indvender, at det var jo *Phønicerne*, der havde lært dem af *Syrerne* (Ebræerne) og med *Cadmus* indførte dem i Grækenland, da svare de, at alt hvad *Phønicerne* i den Henseende gjorde var blot at forandre Tegnene.

Endelig fortælle *Samothracerne*, at det var hos dem *Zeus* avlede *Dardanus*, *Jasion* og *Harmonia* med *Elektra* (Rav-Fruen) en af *Atlantiderne*, og at han selv lærde *Jasion* de berømte (Kabiriske) *Mysterier*, hvori *Cadmus*, da han ledte om *Europa*, blev indviet, og ægtede med det Samme *Harmonia*, der ingenlunde, som *Grækerne* har drømt, var en Daatter af *Ares*. Brylluppet mellem hende og *Cadmus* var det Første af alle dem, *Guderne* gjorde, og der vankede store Brude-Gaver: *Sæde-Kornet* nemlig af *Demeter*, Lyren af *Hermes*, det berømte *Hals-Baad*, Sløret og Fløiten af *Athene*, og Trommen, med alt hvad der hører til den store Gude-Moders Dyrkelse af *Elektra*, og dermed drog *Cadmus*, efter Oraklets Vink, til *Bøotien* og bygde *Theben*.

Man siger ellers ogsaa, at *Cadmus* paa sin Reise kom til *Rhodus*, hvor han bygde *Poseidons* Templet i *Jalysa* og efterlod *Phønisciske* Præster til at besørge Guds-Tjenesten, og at han skænkede en Kobber-Kiedel med *Phøniscisk* Indskrift til *Athene* **Diodor*. I. 14. III. 140. IV. 147. V. 223. 27. 28. XI. 1..

Siden, i Anledning af de *Spanske* Bjerg-Værker, fortæller *Diodor*, det skedte engang i gamle Dage, ved en stor Skov-Brand paa *Pyrenæerne*, at der smeltede en forfærdelig Hob Sølv, saa det flød ordenlig i Strømme ned af Bjergene, og da *Indbyggerne* ikke vidste hvad det duede til, saa kiøbde *Phønicerne*, som handlede paa de Egne, Sølvet for en Slik, og var endda saa nærige, at da der var meer Sølv end *Skibene* kunde lade, kappede de deres *Bly-Ankere* og brugte Sølv isteden. Det førde de nu til *Grækenland*, *Asien* og andre Lande, hvorved de blev hovedrige Folk og fik Midler til at anlægge alle deres mange Plante-Stæder, baade i *Afrika* og *Iberien* (Spanien) og paa *Sicilien*, *Sardinien* og andre Øer **Diodor* V. 216..

Endelig, i Anledning af den store og deilige, frugtbare Øe idet *Atlantiske* Hav, mange Dages Reise vestenfor *Afrika*, der synes ham skabt til en Bopæl snarere for *Guder* end for *Mennesker*, siger *Diodor*: samme Øe var i gamle Dage, formedelst Afstanden fra hele den øvrige Verden, længe ubekiendt, men blev dog omsider ved en Hændelse opdaget af *Phønicerne*. Dette Folk, der fra *Arilds-Tid* af alle *Kræfter* lagde dem efter *Handel* og *Skibsfart*, og havde Lykken med sig, stiftede nemlig først endeel *Kolonier* i *Afrika* og det vestlige *Europa* indenfor *Støtterne*, men vovede dem derpaa ud i hvad Man kalder *Oceanet* (det 172Atlantiske Hav), og anlagde først og fremmest *Gadra* (Cadix) paa Halv-Øen, hvor de blandt Andet opførte det prægtige *Herkules-Tempel*, som der endnu gaaer meget Ry af. Da de nu herfra undersøgte *Kysterne*, blev de engang under *Afrika* forslagne af en Storm og drev vesterpaa i mange Dage, med en rask Kuling, til de kom til ovenmeldte Øe, hvis Herligheder de da lærde at kiende og udbasunede. *Desaarsag* havde *Tyrrhenerne* (*Etruskerne*) da de siden blev mægtige til Søes, i Sinde at anlægge en Koloni der, men det forpurrede *Karchedonierne* (*Carthaginenserne*) deels for at der ikke fra deres eget Land skulde skee for jævnlige *Udvandringer* til de deilige Egne, og deels for at have et Sted, de selv kunde tye til i Nødsfald, hvis det engang gik galt med *Carthago* **Diodor* V. 207-8..

Saadvidt *Diodor*, og al den Oplysning *Grækerne* give os om *Phønicens* Oldtid, er da i Grunden ligesaa summarisk og svævende, som *Giftermaalet* mellem *Poseidon* og *Tyro*, i *Nestors* Slægt-Register; men dog giver det os en ganske anderledes Forestilling om den gamle *Hav-Mand*, end hvad *Romerne* fandt mærkværdigt; thi endskiøndt *Trogus*, i Anledning af *Carthagos* Stiftelse, giver sig Mine af at ville gaae til Bunds i de *Tyriske* Oldsager, saa er det dog kun *Sidon* han fanger som en *Fisk*, og selv om den veed han kun lidt at fortælle. *Tyrierne*, siger han nemlig, nedstamme fra *Phønicerne*, som i Anledning af et *Jordskiælv* rømde deres *Fædreneland*, og satte sig først ned ved den *Assyriske* Sø, og siden paa *Strand-Bredden*, hvor de bygde *Sidon*, som paa *Phøniscisk* betyder en *Fisk* og fik sit Navn af det gode *Fiskeri* der var. Mange Aar derefter, da Kongen i *Askalon* indtog *Sidon*, flygtede *Indbyggerne* til Søes og bygde *Tyros* **Trogus* hos *Justin* XVIII. 3..

173Da imidlertid *Romerne* forstod den Konst at indprænte hele Verden deres Skrift som et *Evangelium*, blev denne kortvillige *Phøniscer*-Historie gennem mange Aarhundreder den eneste giængse, som end ikke endnu er rigtig afløst af det vel ogsaa korte men dog ingenlunde tomme *Begreb*, vi af *Græske* Sagn og *Ebraiske* Vidnesbyrd kan danne os om de store *Mæglere* paa Oldtidens Marked.

Vel skrev nemlig *Ebræerne* ingen Verdens-Historie, blandt Andet, fordi de ingen kunde skrive, der svarede til den store *Fortale*, *Moses* havde gjort og kunde dog ikke nøies med noget Ringere, men da de tidlig blev Naboer til de *Tyrier* og *Sidonier*, kunde de umuelig have en sandfærdig og fuldstændig National-Historie, hvori disse ikke nævnedes. Vi finde derfor ganske rigtig *Sidon*, der først blev navnkundig, ikke blot nævnet i *Mose-Bøgerne*, men beæret med Navn af Hoved-Stad (Stor-Stad) i *Josvas* og skildret som en Saadan i *Dommernes Bog*. *Zor* derimod, som Tyrus hedder endnu, nævnes kun i Forbigaaende i *Josvas Bog* og fremtræder først i sin Glands under *David* og *Salomon*, med hvem dens Konge *Hiram* stod i Venskab og Forbund**Moses I. 10. 49. V. 3. Josvab. 11. 13. 19. Dommerb. 1. 3. 18..*

Først læse vi nemlig om *Hiram*, at han sendte Gesandter til *David*, overlod ham Ceder-Træ, Tømmer-Mænd og Mur-Mestere til Bygningen af hans Slot, og var ham en trofast Ven, hvorfor han ogsaa strax sendte Bud og lykønskede *Salomon*, da han besteg sin Faders Throne. *Salomon* skrev ham da til, i Anledning af Tempel-Bygningen, han havde for, og *Hirams Svar* er saa lærerigt, at det fortjende at indføres heelt, om der end ikke var slet saa knap Tid paa *Phønicisk* Skrift.

Fordi Herren elsker sit Folk, skriver *Hiram*, har Han 174givet dem saadan en Konge, og lovet være Herren, *Israels Gud*, for han gav Kong *David* en Søn saa vittig og viis, som vil bygge Herren et Tempel og Kongen et Slot! Og hermed sender jeg dig en klog og kyndig Mand, *Hiram* min Fader, hvis Fader er en *Tyrier* men hvis Moder er af *Dans Døttre*, og han forstaaer at arbeide baade i Guld og Sølv og Kaabber og Jern og Steen og Træ, og at omgaaes med *Purpur* baade *rødt* og *fiolet*, han er en Tusind-Konstner, som, i Forening med dine og min Herre *David*s kyndige Folk, kan gjøre Alt hvad du behager. *Hveden* og *Bygget* og *Olien* og *Vinen*, som min Herre melder om, skikke han sine Tjenere, og vi skal sikkert fælde Tømmeret paa *Libanon* og flaade det ned til *Jaffa*, hvorfra du kan hente det til *Jerusalem*.

Siden, da Templet var færdigt, forærede *Salomon* Kong *Hiram* tyve Byer i *Carmels-Egnen*, men da *Hiram* saae dem, behagede de ham ikke og han sagde: hvad er det for Byer du har givet mig, min Broder, og deraf kom det Landskab til at hedde *Chabul* (Mishag)**Konge-Bøgerne II. 5. III. 5. Brudstykkerne II. 2..*

Endelig hedder det, i Anledning af alt det Guld og Sølv, Kong *Salomon* svømmede i: han bygde Skib i Bugten af det Røde Hav, i *Elath* (Akaba), og fik heelbefarne Søfolk og Styrmand dertil af *Hiram*, som seilede til *Ophir* og bragde *Salomon* blot i eet Aar 420 Talenter Guld, foruden kostbart Træ og Ædelstene. Han gjorde sig en Elfenbeens-Throne med Guld-Arme og et Par Løver med tolv Unger af Guld ved Siderne, og han gjorde alle sine Drikke-Kar og deslige af Guld, thi han brød sig kun lidt om Sølv, fordi hvert *tredie* Aar kom hans *Tharsis-Skib* hjem, med *Hirams* Skibe, fuldt af Guld og Sølv og Elfenbeen og Ædelstene**Konge-Bøgerne III. 9. 10. Brudstykkerne II. 8. 9..*

175Efter Rigets Sønderrivelse var ikke *Jerusalems* men *Samarias* Konger *Phønicernes* Naboer, og *Achab*, En af dem, var gift med den *Sidoniske* Kong *Ætbaals* Daatter *Jesabel*, hvis Baals-Præster Propheten *Elias* bød Spidsen paa *Carmel* ved *Sidons* Grændser, og i hendes Tid udrustedes *Salomons* Ætmand Kong *Josaphat*, ventelig i Forbindelse med hendes Søn Kong *Ahasia* i *Samaria*, et *Tharsis-Skib* i det Røde Hav, men Foretagendet strandede, og siden hører Man intet Sligt**Kongeb. III. 22. Brudst. II. 21..*

Disse Efterretninger blive derimod dobbelt sikre og brugbare ved den Afhjemling, *Ebræernes* sidste Historie-Skriver *Joseph* saae sig istand til at give dem. Han, som skrev paa *Græsk* for hele den lærde Verden, beraaber sig nemlig saavel i Historien selv, som i Forsvaret mod *Alexandrineren Appion*, paa *Tyriske* Annaler, som baade fandtes opbevarede i *Tyrus* paa *Phønicisk*, og var oversatte paa *Græsk* i de Historiske Værker af *Dion* og *Menander* fra *Ephesus*. Af disse nu forgaede Skrifter anføres ikke blot to Breve, vexlede mellem *Salomon* og *Hiram* om Tempel-Bygningen, men ogsaa hele Konge-Rækken fra *Hirams* Fader *Abibal* til *Pygmalion*, med Aarstal for hver, der synes saa nøiagtige, som Man kunde vente i en By, hvor Annalerne maae ansees for en Green af *Bogholderiet*. Hvor tør en Historie nu end blotte Navne og Aarstal give, saa er de dog her en stor Vinding, da vi deraf see, det var ved Aar 1000 f. Ch. *Salomon* og *Hiram* glimrede, at det var et halvt Aarhundrede senere, under Baals-Præsten *Ithobals* Regiering, *Auza* i Afrika (ventelig *Utika*) stiftedes, og atter et halvt Aarhundrede efter at *Pygmalions* Syster grundede *Karthago*, ligesom vi ogsaa af det Hele kan slutte os til, at *Tyrus* paa *Øen*, som, efter *Joseph*, var bygt et Par hundrede Aar før *Salomons*-Templet, har havt sin *Phønix-Alder* mellem det *ellefte* og *femte* Aarhundrede. Om *Hiram* fortælles desuden ikke blot, at han blev 54 Aar gammel og regierede i 34 Aar, men det hedder ogsaa: han sløfede det store Stykke ved Øster-Port og udvidede Byen, og han opførde en Dæmning, hvorved han forbandt den Holm med Byen, som den Olympiske *Zeuses* Tempel staaer paa, og *Guld-Støtten* i det Tempel er ogsaa af ham. Han rev ellers de gamle Templer ned og bygde Nye af Cedre fra *Libanon*, og først bygde han *Herkules-Templet*, som blev færdigt i Maaneden *Perit*, og siden bygde han *Astartes* Tempel, som netop var færdigt da han drog i Krig med *Euchierne*, som nægtede at betale Skat men maatte dog falde til Føie. Kong *Hiram* og Kong *Salomon* i *Jerusalem* sendte ogsaa hinanden mørke Taler, paa det Vilkaar at hvem der gav tabt skulde punge ud med svære Bøder, og det maatte *Hiram* først, men siden var der en ung *Tyrier*, ved Navn *Abdemon*, som giættede alle *Salomons* Gaader og gjorde Nogle til ham, som han ikke kunde løse men maatte betale mange Penge for**Josephs Oldskrifter VIII. 2. 3. 5. 10. Forsvar I. 17. 18..*

Hvem nu *Euchierne* var, veed vi vel ligesaalidt som hvor *Tarsis* og *Ophir* laae, men disse Efterretninger

formindske dog det Svævende i vore Forestillinger om *Tyrus*, og lade os skimte en ny Side af den *Phøniciske* Virksomhed; thi *Hiram*s Forhold til *David* og *Salomon* viser klarlig, at han i det Mindste for sin Person var en *Jehovah-Dyrker*, og rev han da virkelig de gamle Templer ned, maa det nødvendig ogsaa have været til hvad Man kaldte en ny Gud, han bygde de Nye. Mærkeligt er det i denne Henseende ogsaa, hvad *Annalerne* berette, at 50 Aar efter hans Død bemægtigede *Astartes* Præst *Ithobal* sig Thronen, thi i ham er *Jesabels* Fader, den *Sidoniske* 177 *Ætbaal* umiskienkelig, saameget mere, som *Joseph* paa et andet Sted anfører en Stump af de *Tyriske* *Annaler*, hvori det berettes, at der i hans Dage var et heelt Aars *Tørke*, som paa hans Bøn endtes ved en stærk *Torden-Regn*, som vi kiende fra *Achabs* og *Elias* Historie ^{*}*Josephs* *Oldskrifter* VIII. 10.

Dette er da omtrent alle de *historiske* Efterretninger om Phønicernes Oldtid, de Lærde hidtil har sammenplukket, og de vilde ingenlunde fortjene Plads i den universal-historiske Haand-Bog, naar ikke *Phønicernes* Mærkværdighed netop bestod i den udbredte *Vexel-Virkning*, de var Redskabet for; men derfor er Sporene af deres Handel og Skibsfart os langt vigtigere, end den fuldstændigste Beretning om deres Begivenheder i Hjemmet vilde være; thi derom kan Livet i *Venedig* og *Hanse-Stæderne* oplyse os.

Af samme Grund blive de *Ebraiske* og *Græske* Digtere anderledes gode Hjemmels-Mænd i den *Phøniciske* end i nogen anden Historie, naar Man hos dem kun søger Oplysning om Phønicernes Bedrift, og det Lys hvori Oldtiden betragtede dem; men vil Man deraf giætte sig til deres *Handels-Veie* og *Forbindelser*, da glemmer Man, det er med Myther og med alt Billed-Sprog, som med Malerier, at naar de er gode, kan Man vel gienkiende Historien deri, men ingenlunde lære den deraf.

Naar saaledes den *Homeriske* Svine-Driver paa *Ithaka* fortæller *Odysseus* om de snue Kræmmere fra *Sidon*, der solgte Guld-Kiæder med den ene Haand og stjal smukke Folks Børn med den Anden, da viser det unægtelig, hvad Grækerne ansaae dem for, og vi lægge med Rette Mærke til *Rav-Perlerne* paa samme Guld-Kiæde, da de, saavel som *Ravet* i *Atridens* og i *Zeuses* Palads, viser, at *Phønicerne* fra Arilds-Tid beseilede *Rav-Landet*, 178 hvor det end var; men vil vi deraf slutte os til, hvilken Øe Digteren meende med Svine-Driverens Fædreneland *Ortygia*, da er det ligesaavel spildt Umage, som at ville oprede hans Slægt-Register, eller finde den Kong *Kinyras* i *Sidons* Konge-Række, der forærede *Agamemnon* den herlige Brynje, eller i *Herkules-Mythen* at ville søge Oplysning om den *Tyriske* Seilads, som skjuler sig deri. Skiøndt jeg derfor ingenlunde fristes til at sætte *Israels* *Propheter* i Classe med Digterne og Mythe-Smedene, enten i *Tyrus* eller *Hellas*, saa tør jeg dog ikke raade Nogen at gjøre en Phønicisk *Handels-Historie* af *Ezechiels* Syn og Spaadom; thi at *Israels* *Propheter* er langt anderledes *tilforladelige* end Digterne ellers, har vi Lov til at troe og kan vist nok med Held stræbe at bevise, men maae ikke *forudsætte* i Historien, og desuden høre næsten alle de *Folke-Navne*, *Propheten* opregner, til *Ebræernes* særegne Tale-Brug, som maatte *forud* være os bekienkt, naar vi deri skulde finde nogen Oplysning. Søge vi derimod hos *Esaias* og *Ezechiel* kun en livlig Skildring af *Phønicernes* Bedrift, Rigdom og Vælde, i det syvende og de nærmest foregaaende Aarhundreder, og Underretning om, med hvilke Øine disse store Seere betragtede det Altsammen, da finde vi os fyldestgjorte, uden at skrive vore egne Giætninger paa deres Regning. Kun for det skal de være vores *historiske* Hjemmel, at de *Tyriske* *Kiøbmænd* var ligesaadanne Fyrster, som de *Ostindiske* *Compagnier* i Amsterdam og London, handlende med alle dem der havde noget at kiøbe eller sælge, og handlende med Alt hvad der lod sig bruge eller afsætte, *Mennesker* ingenlunde undtagne, Hjemmel for det, og for den Kiends-Gierning, at *Israels* Seere giennemskuede Glimmeren da den var mest blændende, og forudsaae Undergangen da den syndes længst borte.

Det følger i Øvrigt af sig selv, at *Karavanerne*, 179 som drev Land-Handelen saavel i *Asien* som i *Afrika*, baade fra *Norden*, *Østen* og *Syden*, strømmede til *Tyrus* og *Sidon*, naar de først var *Stapel-Stæderne* for Verdens-Handelen, men det er ogsaa klart, at før de kunde trække Land-Handelen til sig, maatte de enstund have seilet paa Steder, hvor Man betalte *Glas-Perler* godt. Tidlig maae altsaa *Phønicerne* have seilet did, hvor de fik *Sølv* og *Guld* og *Ædelstene*, *Elfenbeen* og *Rav* og *Tin* og *Bly* for godt *Kiøb*, altsaa ikke blot til *Spanien*, men i Syd over *Linien* og i Nord til *Brittannien* og *Øster-Søen*. Om de beseilede *Ost-Indien*, og om *Øen* i det *Atlantiske* Hav var *Amerika* og navnlig *Brasilien*, som Endeel har meent, lader sig vel endnu ikke afgjøre, men jeg finder det høist rimeligt, og kan see, at alle Indvendinger mod *Mueligheden* er grebne af Luften. Mange har vel meent, det her var nok at pege paa *Kompasset* og spørge, om *Phønicerne* havde det, men det siger slet intet, da det er klart, at *Kolumbus* ligesaa godt uden *Kompas*, som med det, hvis *Misviisning* endog gjorde ham Hovedet kruset, kunde drevet med *Passaten*, over det rolige, speilklare Hav, og desuden fattes aldeles Beviset for at *Phønicerne* manglede *Kompasset*, medens det er klart at de kiendte *Magneten*, og høist rimeligt at de brugte den ved Seiladsen, siden den netop kaldes "*Herkules-Stenen*" ^{*}*Bocharts* *Canaan* I. 38.

Man har talt meget om det "*Tyrus* og *Aradus*, som, efter *Strabos* og de andre gamle Geographers Beretning, fandtes i den *Persiske* Bugt, med Spor af *Phøniciske* Templer, og har dertil henført Sagnet hos *Herodot* om *Phønicernes* Oprindelse ved det *Røde Hav*, der hos Grækerne var Navnet saavel paa den *Persiske* som paa 180den *Arabiske* Bugt; men langt rimeligere var det *Phøniciske* Anlæg paa deres Fart til *Ost-Indien*, og de store *Bomulds-Træer*, som endnu i *Polybs* Tid fandtes ved *Gades* og *Carthagera*, henpege tilvisse paa en saadan Kaas, saavelsom *Kaneel-Barken*, der kun findes paa *Ceylon* og maa være udført af *Phønicerne*, siden *Herodot* tilstaaer at Navnet stammede fra dem ^{*}*Bocharts* *Canaan* I. 45. *Strabo* III. 172.

Herod. III. 11.. Er der ellers Noget i Sagnet om *Phønicernes* Flytning fra det *Røde Hav* op til *Middel-Havet*, da maa ved hint sikkert menes den *Arabiske* Bugt, og ved den "*Assyriske Sø*" hos *Trogus* det *Døde Hav*, thi det lod sig godt tænke, at *Tyrierne* først havde boet ved *Jordan* i *Zoar*, og havde, efter *Sodomas* og *Gomorrass* Undergang, som kunde være "*Jord-Skiælvet*" hos *Trogus*, tyet op til *Middel-Havet* og bygget *Zor*; men alt Sligt er dog *Giætteværk*, som kun gjør *Nytte* naar det hjælper til at fælde urimelige *Fordomme*.

At *Phønicerne* hentede *Ravet* i *Øster-Søen*, eller dog deroppe ved, er vel kun en *Slutning*, vi gjør deraf, at det aabenbar kom tilskibs fra den anden Side af *Herkules-Støtterne*, men *Slutningen* herfra til det nærmeste *Rav-Land* paa den Kant er af dem, der baade gjør og forsvare sig selv. *Mythen* om *Phaeton*, som *Soel-Hestene* løb løbske med, til han styrtede ned og druknede i *Eridanus*, hvor hans *Søstre*, *Heliaderne*, forvandlede til *Æspe-Træer*, fælde *Rav-Taarer* for ham, som *Herodot* skotter til og *Diodor* fortæller, er sikkert af *Phønicisk* Oprindelse, og dybere end *Grækerne* drømde om, men giver naturligviis ingen geographisk Oplysning, og da *Marsellianeren Pytheas*, som skrev lidt efter *Alexander* den Stores Tid, er den eneste *Græker*, som roeste sig af selv at have været i *Thule* og kiende det *Nordiske Hav*, er det sikkert efter ham, *Diodor* fortæller, at *Rav-Øen* ligger deroppe og kaldes *Basilia*, der nøiagtig lod sig oversætte *Borgen-Holm* (*Bornholm*). Nu at bestemme, enten hvorfra *Pytheas* havde sine *Efterretninger*, eller hvor gode de var, lader sig saameget mindre gjøre, som hans "*Thules Historie*" er forgaaet, og kiendes kun af en bidsk *Recensjon* hos *Strabo*, der selv tilstaaer, han vidste ingen *Beskeed* om *Tingen*; men da *Grækerne* kalde *Elektron* og *Tydskerne Bernsteen* hvad kun vi kalde *Rav*, slaaer det dog neppe feil, at *Navnet* "*Raunonia*" som *Øen Basilia* kaldes af en *Græsk Skribent*, er kommet fra vort *Norden*. *Sagen* vilde for *Resten* i *Verdens-Historien* være ubetydelig, naar ikke vort *Norden* selv bar *Spor* af tidligere *Stats-Anlæg*, *Ager-Dyrkning*, *Søfart*, *Runer* og *Rime-Konst*, men da saa er, forvirres aabenbar *Kiæden*, naar *Man* taber den ældgamle *Forbindelse* mellem *Middel-Havet* og *Øster-Søen* af *Syne*—*Herodot* III. 115. 16. *Diodor* IV. 209. *Strabo* I. 63. IV. 201. *Plins* *Natur-Historie* IV. 13. 16. XXXVII. 7..

Det er ligeledes egenlig som et *Vidnesbyrd* om den *Historiske Sammenhæng*, mellem den gamle *Østerlandske* og *Græske* *Udvikling*, at *Mythen* om *Cadmus* (*Østerlænderen*) faaer *universal-historisk* *Vigtighed*, og fortjener en anderledes omhyggelig *Udvikling* i alle sine *Grene*, end den hidtil har fundet; men dog er det ret mærkeligt, baade at *Elektra*, som hos *Diodor* er *Sviger-Moder* til *Cadmus*, af *Andre* kaldes *Syster* til ham og *Europa*, og at *Europa* paa *Phønicisk* kan være det Samme som *Hesperia* paa *Græsk*, altsaa *Aften-Landet* eller *Vester-Leden*. Da vi nemlig i *Historien* spore *Phønicerne* saa langt i *Vest* og saa høit i *Nord*, som vi kan øine, bliver *Cadmus-Mythen* os nødvendig et *Speil* for deres *Fart*, og da vi veed, det har været et gammelt *Ægyptisk* *Præste-Sagn*, at en 182de Deel af *Verden*, ligesaa stor som den der blev tilbage, var revet løs og blevet til en *Øe* i det *Atlantiske Hav*, saa slutte vi med *Føie*, det var denne *Europa*, *Cadmus*, efter *Mythen*, udsendtes for at oplede, men maatte for det Første opgive, trøstende sig ved *Giftermaalet* med *Harmonia* og *Konge-Stol* i *Hellas*, som hænger fortræffelig sammen, naar *Man* blot erindrer, at *Velklangen* fra *Arilds-Tid* var en *Grækerinde*, og besinder sig paa at *Cadmi* *Fader Agenor* naturligviis er den berømte *Phøniciske Kong Kinyras* (*Cithar-Spilleren*), hvis *Borg* *Man* endnu synes at have viist *Strabo* ved *Byblus*—*Strabo*. II. 102. XVI. 755-57..

Herved mindes vi om *Philo* fra *Byblus*, som i det andet *Aarhundrede* efter *Christi Fødsel* udgav en *Mythologi* og *Historie*, som han paastod var skrevet paa *Phønicisk*, af en *vis Sanchoniathon* fra *Bairuth*, førend den *Trojanske Krig*, især efter *Jao-Præsten Hierambaals* *Mund*. Var dette *Skrift* ægte, kunde vi dog ikke synderlig beklage *Tabet* af dets *historiske Deel*, der maatte slutte hvor vi ønskede, den skulde begynde, men det *Brud-Stykke* af *Mythologien*, den *Christne Kirke-Historiker Euseb* har bevaret, viser kun alt for tydelig *Uægtheden* af det gruelige *Sammensurium*, hvori *Phøniceren*, ældre end den *Trojanske Krig*, idelig slaaes med de *Græske Mythographer*, hvis *Ungdom* imod ham dog fortjende anderledes *Skaansel*—*Eusebs Indledning* (*Præp. Evang.*) I. 9. 10.. At der imidlertid, før de *Græske Grubleres Dage*, har været en *Phønicer*, der vilde sætte *Verden* sammen af *Solegran* (*Atomer*), see vi hos *Strabo*, som kalder ham *Mochus* fra *Sidon*, ældre end den *Trojanske Krig*, og naar vi tage *Brudd-Stykket* af *Philos* *Bog* for hvad det er, kan vi naturligviis ogsaa føre os til *Nytte* hvad en *Phønicer* skrev paa *Græsk* efter *Christi Fødsel*, og maa især finde det 183de mærkværdigt, hvad den *Byblier* fortæller, at *Phønicerne* til en *Tid* brugde *Omskiærelsen*, og at *han* som *Grækerne* kaldte den *Tyriske Herakles* hedd egenlig *Melkarth*.

Det Første stemmer nemlig med hvad *Herodot* fortæller, at baade *Phønicer* og *Syrer* (*Ebræer*) i *Palæstina* havde *Omskiærelsen*, skjøndt de *Phønicer*, som i hans *Dage* besvogrede sig med *Grækerne*, lagde *Skikken* af, og vi kan neppe tvivle om, at jo det og *Mere* forskriver sig fra *Hirams Dage*—*Herod*. II. 104..

Det Andet er ikke blot mærkeligt, fordi *Melkarth* og *Herakles* (udtalt *Irakles*) synes at være eenstydige *Phøniciske* *Navne* paa *By-Værgen* eller *Kæmpen* for det *Borgerlige Selskab*, men især fordi *Grækerne* selv havde det *Sagn*, at *Cadmeren Palæmon* eller *Melikertes* var den Samme som *Herakles*; og derved berettiges vi end mere til at tage *Herakles* i *Mytherne*, hvor han gaaer paa *lange Reiser*, for *Tyris-Vætten*—*Bocharts Canaan* I. 34..

Hvor fornøielig denne *Anvendelse* kan blive, see vi ogsaa strax, naar vi betragte *Æventyret* om den *trehovdede Geryons* *Øxne*, som *Herodot* fortæller det, efter *Grækerne* ved det *Sorte Hav*; thi derefter boer *Geryon* paa *Øen Erithia*, paa hin Side *Støtterne*, hvor de gamle *Græker*, efter deres eget *Sigende*, aldrig kom,

og fra *Erithia* kom Herakles til det siden saakaldte *Skythien*, som dengang var øde, hvor han under *Vinters* Hjerte lagde sig til at sove, svøbt i sin *Løve-Hud*, men mistede imidlertid ved en Guds Tilskikkelse sine *Kiøre-Heste*, som var spændt fra og sat paa Græs. Ved at lede om disse kom han til Landet *Hylæa* (Skov-Bygden), hvor han fandt sine Heste 184 hos Halv-Fruen (Hav-Fruen) *Echidne* i Hulen og fik med hende tre Sønner, som var *Trillinger*, *Agathys*, *Gelon* og *Skythe*, af hvilke dog kun den Sidste blev stærk nok til at spænde hans *Bue* og hans *Bælte*, som han efterlod dem til Arve-Gods^{*}Herod. IV. 8-10..

Ønske vi nu heri at see et Speil for den *Tyriske* Handel paa *Norden*, da behøve vi blot at tage *Erithia* for *Brittannien*, hvad saameget bedre gaaer an, som begge Navne, hint paa *Græsk* og dette paa *Ebraisk*, kan betyde *Profit-Landet*, og vi hos *Diodor* see, at de Gamle ansaae *Brittannien*, ligesom *Sicilien* og *Geryon*, for at have tre *Hoveder* (Heads ∴ Forbjerge i en Trekant), saa forklarer Resten sig selv, saaledes, at *Øxnene* (paa godt Nordisk) er *Byrdinger* (Skibene med Tin og Bly), *Kiøre-Hestene* (Hav-Hestene) er de *Phøniciske* *Lang-Skibe*, som Nordiske Vikinger (efter Mythen) engang maae have gjort flot, hvor *Tyrierne* laae i *Vinter-Havn*, havde trukket dem paa Land, og tyggede Drøv i Mag paa hvad de havde med fra *Cadix* paa *Løve-Øen* (Leon). Dette giver *Tyrierne* Anledning til at besøge *Øster-Søen*, der, for sine *Bugters* Skyld kaldes passende en *Snog* forneden, og Følgen heraf bliver Udviklingen af Nordens bekjendte *Trilling-Folk*, hvortil han jo unægtelig hører, den *Engelskmand*, der har beviist, han kan spænde den *Tyriske Melkarths* Bue nok saa høit og Bæltet nok saa stramt, som hans Fader i *Konsten*^{*}Diodor V. 208.!

At saadanne Forklaringer ei har mindste Gyldighed i nogen *Historie*, uden om de kan skaffe sig nogen i det Nittende Aarhundredes, hvortil de høre, følger af sig selv, men naar en Mythe uden al Tvang kan komme til at betyde hvad vi ellers veed er sandt, var det jo en Skam at nægte sig selv 1850g Andre den Fornøielse at see det, og da *Tinnet*, som alt nævnes af *Moses*, og *Ravet*, som er giængs i *Odysseen*, efter *Herodots* umistænkelige Vidnesbyrd kom urimelig langveis fra, ad ham ubekjendte Veie, saa maae *Phønicerne* nødvendig have beseilet *Brittannien* før *Moses* Tid, og Landene ved *Øster-Søen* før *Salomons*, og bør da have Æren for Nordens tidlige Udvikling, hvis en Saadan virkelig har fundet Sted^{*}Moses IV. 31. *Odysseen* IV. 13. XV. 459. XVIII. 295..

Med denne *Phønicernes* tidlige Travlhed stemmer det ogsaa godt overeens, at Man finder *Glasset* saavel i *Jobs-Bogen* som i *Gravene* ved *Memphis*, og *Purpuret* i *Mose-Bøgerne*; thi Old-Tiden har aabenbar ikke kiendt andre *Purpur-Farvere* end de *Tyrier* og *Sidonier*, og hvad *Glasset* angaaer, da har der vel løbet sære Rygter om de *Æthiopiske Glas-Kister*, som allerede *Herodot* taler om, efter de *Ægypters* Mund, der var Speidere for *Kambyses*; men Rygtet har aldrig stadfæstet sig, og det var i alt Fald ikke fra *Morianerne* Grækerne fik deres *Glas-Vahre*^{*}Moses II. 25-28. 35-36. 38-39. *Jobs-Bogen* 28. Herod. III. 24. Diodor. II. 73.. *Plinius* skal for Resten, efter de Lærdes Sigende, være den ældste Skribent, der giver os Oplysning saavel om *Purpur-Muslingen* ved den *Phøniciske* Kyst, med en Blære, kaldet *Blomsten*, hvis Saft alene gav den ægte Farve, som om *Glas-Pusteriet*, og i Anledning af dette siger han udtrykkelig, at en Strækning paa fem hundrede Skridt ved Bækken *Belus*, under *Karmel*, var giennem mange Aarhundreder *Glassets* eneste Vugge. Efter Sagnet, føier han til, skal Opdagelsen være skeet paa den Maade, at nogle Skibsfolk, der laae for Anker med en Ladning *Salpeter*, tog Stumper deraf i Land og kaagde deres Mad ved; thi ved den Leilighed, siger Man, smel¹⁸⁶tede Glimmer-Sandet og viste Verden et nyt Slags Bække som blev til Glas. *Plinius* tilskriver for Resten *Sidon* alene *Glas-Pusteriet*, og siger om *Tyrus* i hans Dage, at *Muslingen* og *Purpuret* var nu hele Herligheden ved den berømte Stad, der forud blev Moder til *Karthago* og alle de *Phøniciske* Kolonier, paa *Theben* nær i *Bøtien*, som *Sidon* havde Æren for^{*}Plins Naturh. V. 19. IX. 36. XXX. 26..

Dog, hvorledes *Tyrus* og *Sidon* sank, derom veed vi langt bedre Beskeed end om deres Opkomst og Vælde, og naar Kolosserne styrte, seer Man bedst hvor store de har været, saa det er stor Skade, at det eneste hele Blad vi har af den *Phøniciske* Historie er i nyere Tider hardtad slet ikke læst.

Da den *Assyriske* Erobrer *Salmanassar*, i det *Ottende* Aarhundrede, trængde frem til Middelhavet, melder *Menander* fra *Ephesus*, at *Akre*, *Sidon* og alle de andre *Phøniciske* Stæder lod *Tyrus* i Stikken, og udrustede Seier-Herren tresinds tyve Skibe til at tvinge *Ø-Staden* med; men *Elulæus*, som dengang var Konge i *Tyrus* og havde tugtet de frafaldne *Kittier* (Kyprier), holdt sig dog tappert, slog med tolv Skibe *Salmanassars* de *Tresindstyve* og gjorde 500 Fanger, hvorved *Tyrierne* steg særdeles i Anseelse. *Assyrerne* hevnedes sig imidlertid ved at sætte Vagt ved alle Kilder og Floder, saa *Tyrierne* i fem Aar maatte nøies med Brønd-Vand^{*}Josephs Oldsk. IX. 14..

Saa kort end denne Beretning er, viser den os dog *Tyrus* i sin høieste Glands; thi Sø-Seieren er kun lidt imod det, at den gamle Dronning paa Havet med Æren udholdt en *femaars* Spærring, anderledes stræng end *Engelands* under *Napoleon*. Man seer nemlig strax, at Talen ei her kan være om enkelte Skildvagter, som *Tyrierne* snart vilde viist *Vinter-Veien*, men om den strængeste Blokade fra Land-187Siden ved en Krigs-Hær, der afbrød hele *Karavan-Handelen* med *Asien*, og indskrænkede *Tyrus* paa sin lille Klippe i strængeste Forstand til sine egne *Hjelpe-Kilder*, der maatte være rige, for ei at udtømmes.

Hundrede Aar senere, da den *Babyloniske* *Nebucadnezar* blev frygtelig, see vi at Kongerne i *Tyrus* og *Sidon* forbandt sig med Kongen i *Jerusalem* og Andre imod ham, og der kan ingen Tvivl være om, at det løb

uheldigt af, men dog er det dunkelt, hvad egenlig Udfaldet blev paa den *trettenaars* Beleiring af Babylonierne, *Tyrus* dengang under Kong *Ætbaal* den Anden maatte udstaae*Jeremias 27. Josephs Forsv. I. 21.. Efter *Vinkene* hos *Israels* Propheter synes det imidlertid rimeligst, at *Tyrierne* tilsidst, da de kom i *Knibe*, er, med *Alt* hvad flyttes kunde, flygtede til *Kypern*, saa *Seier-Herren* fandt *Fuglen fløiet* og *Reden tom**Esaias 23. *Ezechiel* 26-29..

Siden, i det *Sjette* Aarhundrede, huserede vel *Ægypteren Apries*, der havde faaet sig en *Sømagt*, ogsaa slemt paa denne *Kant*, men *Alt* hvad *Herodot* beretter, er dog, at han stred til *Lands* med *Sidon*, og til *Søes* med *Tyrus*, og selv *Diodors* Fortælling lyder dog kun paa, at han slog den *Phønisciske* og *Kypriske* Flaade, indtog *Sidon* med Storm, slog de andre *Phønisciske* Stæder med *Skræk* og gjorde et svært *Bytte**Herod. II. 161. *Diodor*. I. 43..

Nu var det, *Kyrus* blev *Asiens* Herre, og naar *Phønickerne* underkastede sig *Perserne*, veed *Man* egenlig ikke, men *Herodot* melder udtrykkelig, det var skeet *godvillig* om ikke før, saa under *Kambyses*, og at de meer var at betragte som *Persiske Bundsforvante*, see vi deraf, at de kunde og turde *nægte* *Kambyses* *Hjælp imod Kar188thago**Herod. III. 19.. Dog, alle saadanne *Forbindelser* med sine *Overmænd* blive snart til *Lænker*, og var det alt tildeels under *Kserxes*, hvem Kong *Mapen* i *Tyrus* og *Tetramnist* i *Sidon* fulgte paa det *Græske* *Tog* med *trehundrede* *Skibe*, som var de bedste *Seilere* i hele Flaaden*Herod. VII. 89. 96. 98.. I det *Mindste* maatte de *Phønicker* uden *Lov* og *Dom* række *Hals*, som fortalde Kongen, hvad vist var ingen *Løgn*, at de *Asiatiske Græker* ved *Salamis* lod dem i *Stikken**Herod. VIII. 90., men at der dog endnu var *Mod* tilbage, see vi paa den formelige *Opstand* de, i *Forbund* med *Ægypterne*, gjorde mod *Tyrannen Ochus* i det *Fjerde* Aarhundrede. Det blev imidlertid *Sidons* *Undergang*, som stod i *Spidsen* og *opirrede* *Tyrannen*, ei blot ved at slaae hans *Statholdere* i *Syrien* og *Kilikien*, men ogsaa ved at fælde alle *Træerne* i hans *Phønisciske* *Paradis*; thi *Anføreren* for de *Græske* *Leie-Tropper*, *Mentor* fra *Rhodus*, og *Sidons* egen *Konge Tennes* forraadte *Staden* til *Ochus*, som brændte af *Begjærlighed* efter *Hevn*, men var dog for *afmægtig* til at tage den som en *Mand*. Kun de 500 fornemme *Sidonier*, som *Tennes* spillede ham i *Hænderne*, fik han selv den *Fornøielse* at slagte, thi *Resten*, fortæller *Diodor*, stak selv *Ild* paa *Byen*, da de saae sig forraadte og havde, ved i *Forveien* at brænde deres *Skibe*, berøvet sig enhver *Udflugt*, og 40000 omkom i *Luerne*, saa *Tyrannen* maatte holde sig til *Asken*, som han fik godt betalt, fordi der var smeltet meget *Sølv* og *Guld* med *Sidonierne**Diodor XVI. 131-34..

Da *Man* henvend *trediv*e Aar efter, under *Alexander*, endnu finder *Sidon* vel *svag* men dog ei ganske *ubetydelig*, maa denne *Efterretning* vel være *overdreven*, og da *Ty189rus* slet ikke nævnes, har den sikkert holdt sig *neutral*; thi *oversees* kunde den *Stad* umuelig under *Ochus*, der endnu havde *Mod* til at lukke sine *Porte* for *Alexander* den *Store* og *Midler* til at værges sig godt. Bedst *Underretning* herom finde vi hos *Plutarch* og *Arrian*, som har øst af eens *Kilder*, og her see vi, at da *Alexander*, efter *Slaget* ved *Issus*, rykkede mod *Phøni cien*, var alle *By-Kongerne* med deres *Hjælpe-Skibe* hos den *Persiske* Flaade, men at *desuagtet* mødte *Konge-Søn*nen *Strato* fra *Aradus* *Seier-Herren* med en *Guld-Krone* og overgav ham *Staden*, et *Exempel*, som *Byblus* og *Sidon* snart fulgte, og *Sidon* med stor *Fornøielse*, siger *Arrian*, da den var *forbittret* paa *Perserne* og paa *Darius*. *Tyrierne* bevidnede nu vel ogsaa *Alexander* deres *Hengivenhed*, men da han forlangde at indlades i *Staden* for at offere til *Herkules*, svarede de kiækt, at de baade fandt det *sømmeligst* og, med *Hensyn* paa *Lykkens* *Ustadighed*, sikkrest, indtil videre, at lukke deres *Porte* baade for *Perser* og *Græker*. Herover blev *Alexander* ikke blot *høiligt* *fortørnet*, men saameget mere *ærgelig*, som han ikke ansaae det for *raadeligt* at gaae enten til *Ægypten* eller *Babylon*, uden at have sikkert sig alle de *Phønisciske* *Havne*, og nu begyndte da den *berømte syvmaaneders* *Beleiring*, som i *Old-Tiden* gjaldt for *mageløs*. *Alexanders* *Drøm*, at *Herkules* selv fra *Muren* rakde ham *Haand* og *hjælp* ham ind, forklarede hans *Orakel Aristander* saaledes, at *Byen* vel skulde blive taget, men at det vilde være et *Herkulisk Arbeide*, og det var heller intet *Børne-Værk*, han strax begyndte paa, nemlig at fylde *Løbet* op mellem *Øen* og *Landet*, som var *fire* *Stadier* (i det *Mindste* 500 *Alen*), men han lærde ogsaa snart, det var ham *overlegent*, især, saalænge *Tyrierne* raadte over *Vandet*. Han havde imidlertid ogsaa her *Lykken* med sig, thi da det rygtedes i den *Persiske* Flaade at *Sidon*, *Byblus* og *Aradus* var gaaet over, seilede ikke 190blot *Kongerne* derfra hjem, hvorved *Alexander* fik 80 *phønisciske* *Tredækkere* (*Triremes*), men kort efter *løb* ogsaa *Kongerne* fra *Kypern* ind i *Sidons* *Havn* med 120 *Skibe*, saa nu turde *Tyrierne* ikke engang vove det *Sø-Slag*, de havde belavet dem paa, men maatte *indspærre* sig i deres *Havne*, som *Alexander* lod stærnt blokere. Herved blev *Alexander* de *Tyriske* *Brandere* *kvit*, som havde lavet ham et varmt *Bad*, og nu udtømte *Man* paa begge *Sider* hele sin *Konst*, men da *Tyrierne* var *Grækernes* *Mestre* i *Maskineriet*, og *Tve-Kampen* med *Poseidon*, som *Tyrierne* spotviis kaldte *Opdæmningen*, havde særegne *Vanskeligheder*, var *Alexander* nær ved at *fortvivle* om et lykkeligt *Udfald*, saa, havde det ikke været for *Skams* *Skyld*, siger *Man*, han gjerne vilde ophævet *Beleiringen*. Den første *egenlige* *Fordeel* han havde, var da *Tyrierne* selv *uformodenlig* brød ud af *Nord-Havnen* og kørde i *Ring* med den *Kypriske* Flaade, thi da kom *Alexander* til og tog *endeel* *Skibe*, hvoriblandt *Et* der var opkaldt efter *Herkules* (ventelig *Admiral-Skibet*), men stort nærmere kom han dog *derved* endnu ikke, og da *Aristander* ved *Offringen* paa den *sidste* *Dag* i *Hekatomb Maaned* (*Juli-August*) spaaede af *Indvoldene*, at *Staden* skulde falde i *indeværende* *Maaned*, slog hele *Hæren* en *høi* *Latter* op. Selv *Alexander* vidste ikke bedre *Raad* end, ved en *Napoleonsk* *Parol-Befaling*, at forandre *Almanakken*, saa *Man* skrev den *otte* og *tyvende* *istedenfor* den *Tredivte*, men dog *løb* han *Storm* samme *Dag* fra *Skibs-Borde* paa den *søndre* *Side*, hvor han havde skudt *Gab* paa *Muren*, og, uagtet det var et stort *Vove-Stykke*, lykkedes det dog langt over

Forventning. Selv var Alexander den Første der sprang i Land, og *Admet*, som fulgte med, faldt strax, men han fik dog *Tyrierne* drevet fra Muren, og da *Kyprierne* benyttede Øieblikket til at løbe ind i den aabne Nord-Havn og gjøre Land-Gang fra den Side, kom Indbyggerne mellem to 1911lde. Endnu engang flokkedes *Tyrierne* paa *Agenors-Torvet* og gjorde et fortvivlet Forsøg paa at drive Fienden ud, men det mislykkedes, og nu begyndte et rædsomt Blod-Bad, da Makedonierne var yderst opbragte, deels over den lange Modstand, og deels over Tyriernes Behandling af nogle Fanger, de tog paa et Skib fra *Sidon*, som de slagtede paa Muren og smeed i Søen ligefor Alexanders Øine. Her var da ingen Skaansel at vente, uden for *Herkules-Templet*, som tilligemed Kongen *Azelmik* frelste nogle Tyriske Høvdinge og *Carthaginensiske* Gesandter, ellers blev Man ved at myrde, til Man var træt, og *Arrian* siger, der faldt 8000 ved Stormen og 30000 blev solgt til Slaver, medens Alexander tabte kun 21 Mand ved Stormen og under hele Beleiringen 400*Plutarks Alexander. *Arrian* II. 14-24..

Tyrus faldt, efter *Diodors* Beretning, just da Man den *hundrede* og *tolvte* Gang holdt de *Olympiske* Lege (efter ny Regning 332 f. Ch.), og efter Alderen skulde han ført Ordet om Beleiringen, men det er, desværre, gaaet ham, som det gik mange Skrivere: han tog ingen Deel i Begivenheden og glemte derfor at beskrive den, medens han forgiæves stræbde at begeistre baade sig selv og sine Læsere for det kunstige Maskineri, der dog kun er saameget værdt som det virker. Hvad han vilde sige, løber for Resten ud paa det Samme, som *Arrians* Fortælling, undtagen at Alexander efter Stormen lod over 2000 Ungersvende hænge, og at Slaver nes Antal var ei stort over 13000, fordi de fleste Koner og Børn var sendt til *Karthago*. Kongen (*Azelmik*), siger han ogsaa, der havde været Perserne saa hengiven, blev afsat, og *Alexander* overlod til *Hephæstion* at sætte paa Thronen hvem han vilde, hvorpaa *Hephæstion* tilbød sin Vært Kronen, som dog vægrede sig ved at bære den, og gav derimod Anslag paa en fattig *Urtegaards-Mand* ved Navn *Ballonimus*, som, efter hans Sigende, baade var af Konge-192Slægten og fortjende Purpuren. Den *Tyriske* Vært fik Lov at raade for Thronen og satte virkelig *Urtegaards-Manden* derpaa**Diodor* XVII. 583-87..

Her har vi da den bekjendte *Abdalonimus*, der saalænge, til Ære for Latinerne *Trogus* og *Curtius*, har thronet i vore Haand-Bøger, som Konge i *Sidon*, men maa nødvendig enten igien ombytte Septeret med Vand-Kanden, eller flytte til *Tyrus*, nu, da de Kroner, *Romerne* uddeelte i Historien, har aldeles tabt deres Glands. Skal nemlig *Urtegaards-Manden* paa *Alexanders Tid* beklæde nogen Phøniscisk Throne, maa det nødvendig blive den, hvorpaa *Grækeren* sætter ham, og at *Alexander* heller tog hvem det skulde være til Sætte-Konge i *Tyrus*, end ham der havde styret under Beleiringen, det er der Mening i, medens Man slet ikke seer nogen Grund til at *Sidon*, der strax kastede sig i Seierherrens Arme og hjalp ham til at faae sin Harm styret paa *Tyrus*, skulde nu skifte Høvding. Desuden er *Trogus*, der rask gjør alle de Vældige i Tyrus til fødte Trælle og lader dem hænge af *Alexander*, hver Kiæft, paa en skyfalden *Stratonide* nær, som beholder Livet for at være Konge i de Dødes Rige, her aldeles uefterrettelig, og *Curtius* synes kun at have kommenteret paa fri Haand over *Diodors* Text, saa Man tør neppe engang laane den Tilsætning af ham, at endeel *Tyrier* reddede sig ombord hos *Sidonierne*, hvad han ellers kun har gjort urimeligt, ved at skrive 15000, der vel var fleer end Man selv i *Sidon* forstod at smugle ud**Justinus* XI. 10. XVIII. 3. *Curtius* IV. 1-5..

Den *Græske* Efterretning om *Tyri* Undergang er derimod saameget mere troværdig, som den svarer til hvad Man kunde vente at høre om Faldet af en saadan *Phønix* mellem Stæderne, som havde længe kronet Konger og hvis 193*Kiøbmænd* Propheten neppe blot for de var rige (thi det var *Sidons* ogsaa) kaldte "Fyrster paa *Jorden*," men hvis *Dyder* og *Lyder* vi sikkert have en rigtig Forestilling om, ved at tænke os *Engelands Aand* saa langt tilbage paa *Middel-Havets Kyst*!

Vel udholdt *Tyrus* endnu, under Hurlumheien efter *Alexanders* Død, en *femten* Maaneders Beleiring eller rettere Udhungring; men Beretningen derom tjener kun til at vise, at der var *intet Tyrus* meer uden af Navn, thi Staden var nu blot en *Ægyptisk* Fæstning, hvorfra, som fra hele den Phønisciske Kyst, *Ptolomæus* endog, for en Sikkerheds Skyld, havde ført alle Skibene til Ægypten, og kun som *Antigons* Trælle fik de *Sidoniske Tømmermænd* travlt med at fælde Cedre og Cypresser paa *Libanon* til en Orlogs-Flaade, at slaaes om Stumperne af *Alexanders-Riget* med**Diodor* XIX. 702-4.!

Naar nu endelig *Curtius* fortæller os, at *Tyrus* skiøndt død af dybe Saar, dog blev som født paa Ny og fik Bod for al sin Vaande under de *fromme Romere* **Curtius* IV. 5., see, da kan de troe det hvem der vil; men hvor høit de Phønisciske Hoved-Stæder ragede frem i det første Aarhundrede efter Ch. lære vi dog bedst af de *Tyriers* og *Sidoniers* Gesandter til Sætte-Kongen *Herodes Agrippa* i Jødeland, som truede dem med Krig og lod sig kun ved sin *Kammer-Tjener* Blastus overtale til at skienke dem Fred**Ap. Gg.* 12..

Allerede heraf see vi imidlertid, at *Phønickerne* endnu under Keiserne havde den Skygge af Frihed, *Romerne* pleiede at unde dem der godvillig overgav sig, og, efter *Strabo*, maa det have været af *Pompeius* de har faaet den saa194kaldte Frihed for skikkeligt Kiøb. Samme Forfatter omtaler ogsaa baade *Tyrus* og *Sidon* som to endnu i hans Tid rige Handels-Stæder, hvoraf *Sidon* havde de *pæneste* men *Tyrus* de *høieste* Huse**Strabo* XVI. 756-57..

Da det kun er for Indbyggernes Skyld, Man i Historien ændser *Byerne*, kan disses Skæbne under *Araber* og *Tyrker* ei her opholde os, men som et forunderligt Træf bør det dog anmærkes, at *Sidon* under *Kors-Togene* blev indtaget af den *Norske Flaade*, under *Sigurd Jorsalafar*; thi det viser iblandt Andet at Veien fra

Phønicien til *Thule* var ikke heller i gamle Dage ufremkommelig*Heimskringla XII. 10-11..

Til Slutning et Blik paa den mærkværdige Jord-Plet, der vel maa kaldes *Melkarts Grav*, men hvorover Aanden dog synes at svæve endnu mellem *Cedrene* paa *Libanon*!

Ved Foden af *Karmel*, som gjorde Skiel mellem *Palæstina* og *Phønicien*, ligger Byen og Fæstningen *Akke* eller *Akre* (Ptolomais), der har den bedste Havn paa hele Kysten, og trodsede ved sin faste Beliggenhed ei blot i Old-Tiden *Israeliterne* og i Middel-Alderen, som *Ridder-Borg*, *Muselmændene*, men nys *Napoleon*. Han beleirede nemlig her forgiæves den berygtede *Ali Pascha*, der fra *Akre*, som sin utilgiængelige Røver-Kule, giennem en heel Menneske-Alder udstrakke sit Jern-Spir over Syrien og erhvervede sig det udtryksfulde Tilnavn "*Slagteren*" (Djessir).

Herfra, mod Norden, ligge, som *Flekke* og *Fiske-Leier*, *Zor* og *Sayde*, *Bairuth* og *Djebail* (Geba), *Tarayos* og *Ruad*, hvorpaa det ei er at kiende, hvad *Tyrus* og *Sidon*, *Berytos* og *Byblos*, *Tripoli* og *Arados* fordem har været, men vel hvad de egenlig hedde og hvor omtrent de har ligget. Havnene er deels fordærvede 195af Sand som skyller op fra Ægypten og deels tilstoppede med Flid, og Alt er i den Stand Man kan vente efter Ord-Sproget: der groer ei Græs, hvor *Tyrken* har traadt, saa det er først oppe paa *Libanons* Aase, hvor han sjelden kommer, Man hentrylles i et blomstrende, smilende Landskab, med *Morbær-Lunde*, *Viin-Gaarde* og *Olie-Haver*, som *Sneen* fra *Bjerg-Toppene* vander for *Druser* og *Maroniter*.

Man maa nemlig vide, at nede fra *Karmel* og *Jordans* Kilder løber der i *Nord* en dobbelt *Bjerg-Kiæde*, som de Gamle kaldte *Libanon* og *Anti-Libanon*, med en breed *Dal-Strækning* imellem, hvor Man endnu seer stolte *Levninger* af *Salomons Baalbek*, og hvor *Lands-Byerne* *Mara* og *Malula* skal være de eneste Steder, Man endnu til daglig Brug taler *Syrisk*, som ellers ganske er fortrængt af *Arabisk*. *Vest-Kiæden* er nu igjen det egenlige *Libanon*, som, i en *Strækning* af henved *fem* og *tyve* Mile, begrændser det kun *fire*, *fem* Miil brede Landskab mellem *Bjergene* og *Havet*, som *Tyrier* og *Sidonier* har gjort saa berømt. Øst-Siden af *Libanon* er øde, men *Vest-Siden* er en *Kiæde* af frugtbare *Trappe-Aase* eller *Skraaninger* (*Terrasser*), hvoraf *Druserne* beboe den sydlige Deel, fra *Zor* til *Bairuth*, og *Maroniterne* den Nordlige, derfra til *Trabayos*, hvor *Kiæden* endes med det berømte *Forbjerg* (*Cap Carrauge*) som de Gamle kaldte *Gude-Fjæset* (*Theoprosopon*).

Druserne, hvis Navn vel betyder det Samme som *Aborigi* ner eller *Stam-Folk*, er formodentlig ogsaa *Levninger* af den gamle *Befolkning*, og gjør en saadan *Hemmelighed* af deres *Religjon*, at har de nogen, maa den vel, som fordem i *Sidon* og *Byblos* stamme fra *Ægypten*, hvorfra Man ogsaa har sagt, de, efter deres hellige *Bøger*, vente en *Messias*, de nu kan see i *Ibrahim*. Blandt deres *Fyr196ster* (*Emirer*) gjorde endnu i *Begyndelsen* af det *Syttende Aarhundrede* *Fackarden* sig frygtet af *Tyrkerne* og berømt i *Europa*, bygde sig et prægtigt *Palads* i *Sidon*, besøgte *Italien*, og røbede i alle Maader en *Sands* for *Cultur* og *Konst*, som det synes, *Børnene* af de gamle *Borger-Samfund* aldrig kan tabe. Han lod sig imidlertid lokke til *Constantinopel*, hvor *Strikken*, der alt længe havde ventet paa ham, lod ham ikke længe vente paa sig, og siden har det kun været maadelig bestilt med *Emirerne*, hvis *Hoved-Sæde* nu er i *Kammar*, mellem *Bairuth* og *Sayde*, i en *Egn*, hvis *Silke* er berømt over hele *Levanten*.

Maroniterne, som beboe den *Nordlige Deel*, er *Syriske* *Christne*, og udgjør en lille *Kirke-Stat*, der giennem *tolv Aarhundreder* med afvejlende *Lykke* modig har forfægtet deres *Frihed* mod *Troens-Fiender*. Siden deres *Patriark*, som boer i *Klosteret* *Kannubin*, oppe under de ældgamle *Cedre*, stiler sig *Patriark* af *Antiochien*, maa Man slutte, de er *Flygtninger* fra alle *Syriens* *Egne*, og det er ved *Trabayos* paa *Libanons* *Top*, hvor den saakaldte hellige *Flod* (*Nahr Kades*) udspringer, Man finder *Levningen* af den berømte *Ceder-Skov*, der nu holdes i *Hævd* selv af *Tyrkerne*. *Levningen* er lille, men fandtes dog af den sidste *Reisende* (*Tydskeren* *Seezen*) større end Man længe havde troet.

Bag dette *Libanon*, hvorover kun *Gang-Stier* føre, fra *Damask* til *Sayde* og *Trabayos*, boede *Havets Herrer* fordem *tryggelig*, som der staaer om *Sidonierne* i *Dommer-Bogen*, men *Krigs-Hærene* banede sig dog *Vei* til det rige *Bytte*, og *Konst-Veien* som fører fra *Akre* langs med *Stranden* lige paa *Tyrus*, tillægger *Sagnet* endnu *Alexander den Store*!